

Nr 39

Utlåtande i anledning av motioner om vidgad befogenhet för vigselförrättare inom annat trossamfund än svenska kyrkan.

I motionen II: 24 av herrar *Fridolfsson* i Stockholm och *Nilsson* i Agnäs hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av giftermålsbalken att kristet trossamfund skall få förrätta vigsel under förutsättning att en av de trolovade tillhör något kristet trossamfund och att båda är svenska medborgare.

Gällande rätt

Bestämmelserna om vigsel återfinns i 4 kap. giftermålsbalken. Äktenskap kan ingås antingen med kyrklig eller borgerlig vigsel. Valfrihet mellan de båda formerna föreligger så till vida, att kontrahenterna alltid äger erhålla borgerlig vigsel, så snart de över huvud taget är berättigade att ingå äktenskap.

Kyrklig vigsel äger rum inom svenska kyrkan eller inom annat trossamfund. Vigsel inom svenska kyrkan må äga rum, om de trolovade eller en av dem tillhör svenska kyrkan. Kyrklig vigsel inom annat trossamfund än svenska kyrkan kan ske, om Kungl. Maj:t medgivit att vigsel må förrättas inom samfundet och de trolovade eller en av dem tillhör samfundet. Sådan vigselrätt har tillerkänts flertalet av de i Sverige förekommande trossamfund. Vidare gäller att Kungl. Maj:t äger förordna att medlem av utländskt evangeliskt-lutherskt trossamfund skall ha samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan. Sådant förordnande har meddelats i fråga om medlemmar av danska folkkyrkan, norska statskyrkan, Finlands evangelisk-lutherska kyrka och evangelisk-lutherska Augustanasynoden i Amerika.

Beträffande förrättare av kyrklig vigsel gäller att till vigsel inom svenska kyrkan äger de trolovade välja vilken präst inom kyrkan de önskar men att endast präst i församling, av vilken endera är medlem, är skyldig att viga. Inom annat trossamfund förrättas vigsel av den som är behörig därtill enligt Kungl. Maj:ts förordnande. Har Kungl. Maj:t medgivit att vigsel må förrättas inom visst trossamfund av dess prästerskap eller eljest av befattningshavare i samfundet, må sådan präst eller befattningshavare ej ut-

öva sin behörighet att viga, innan länsstyrelsen i det län där samfundets styrelse har sitt säte, på framställning av samfundet meddelat intyg om att han är behörig att förrätta vigsel inom samfundet. Nu sist berörda bestämmelse återfinns i kungörelse den 26 oktober 1951.

Beträffande själva vigselceremonin föreskrivs i nämnda kapitel i giftermålsbalken, att de trolovade, som skall vara samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, skall inför denne avgiva sitt ja och samtycke till äktenskapet samt att kontrahenterna därpå skall av vigselförrättaren förklaras för äkta makar. I övrigt skall lända till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrkohandboken och vid vigsel inom annat trossamfund dess kyrkobruk samt vid borgerlig vigsel de bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

Genom lagen den 30 juni 1948 om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall är stadgat, att vigselförrättare, som åsidosätter vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, döms, även om det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är för-enat, för tjänstefel till böter eller, om brottet är grovt, fängelse i högst ett år efter vad i 20 kap. 4 § brottsbalken sägs.

Frågans tidigare behandling

Den av motionärerna väckta frågan har, såsom närmare framgår av utskottets utlåtande 1967: 13, tidigare vid flera tillfällen behandlats av riksdagen. Här torde endast böra återges utskottets i nämnda utlåtande intagna yttrande. Utskottet anförde följande.

I förevarande motion hemställes om förslag till sådan ändring av nyssnämnda regler att vigsel av svenska medborgare skall få förrättas inom kristet trossamfund så snart en av de trolovade tillhör något sådant samfund.

Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen har utskottet vid 1962 och 1964 års riksdagar avstyrkt motioner med väsentligen samma yrkande. Som skäl härför anförde utskottet i sina av riksdagen godkända utlåtanden att ett begränsat behov av en utvidgning av behörigheten att förrätta kyrklig vigsel visserligen kunde föreligga men att gällande bestämmelser ej medförde sådana olägenheter, att frågan fordrade omedelbar lösning. Utskottet framhöll vidare, att problemet ägde samband med vigselkyldigheten för präst inom svenska kyrkan samt att denna fråga icke syntes kunna lösas oberoende av den pågående utredningen rörande förhållandet mellan staten och kyrkan. Vid förra årets riksdag, då motioner med mer långtgående önskemål i ämnet prövades, vidhöll utskottet i av riksdagen godkänt utlåtande sina tidigare uttalanden samt erinrade om att riksdagen i anledning av familjerättskommitténs förslag till ändringar i giftermålsbalken torde få ta ställning till berörda bestämmelser.

Under behandling av förevarande motion har utskottet erfarit att proposition i anledning av familjerättskommitténs betänkande är under utarbe-

tande inom justitiedepartementet samt att utredningen kyrka—stat beräknas avlämna sitt slutbetänkande omkring årsskiftet 1967—1968. Med hänsyn härtill och då någon omständighet ej förekommit som föranleder utskottet att frångå sin tidigare uppfattning i frågan kan utskottet icke tillstyrka bifall till motionen.

Utskottets yttrande utmynnade i en hemställan att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Hemställan bifölls.

Motionen

Motionärerna anser att utskottets motivering för sitt ståndpunktstagande i utlåtandet 1967: 13 är föga övertygande samt anför följande.

För den som känner de kyrkliga och frikyrkliga förhållanden i dagens Sverige är det ett klart faktum att de olika religiösa organisationerna står varandra närmare nu än tidigare i sitt arbete. Detta har medfört att de personliga kontakterna mellan medlemmarna blivit mera allmänna. För många synes det därför orimligt att ett par trolovade, som tillhör ett annat trossamfund än svenska kyrkan, ej kan vigas av en vigselförrättare från ett annat visst trossamfund.

Kyrka—statutredningen m. m.

1958 års utredning kyrka—stat har i sitt slutbetänkande (SOU 1968: 11) rörande den genom motionen aktualiserade frågan anfört följande.

Vigselrätten inom fritt trossamfund är på samma sätt som inom svenska kyrkan begränsad till de fall då åtminstone den ene av de trolovade tillhör samfundet. För fritt trossamfund kan detta emellertid ha större praktisk betydelse än för kyrkan. Det torde knappast förekomma att den som utträtt ur svenska kyrkan önskar vigsel inom kyrkan. Däremot förekommer att personer som visserligen ej inträtt i ett fritt trossamfund men ändock står i nära relation till ett sådant önskar vigas inom samfundet. I riksdagen har i motioner hemställts om lagändring för att möjliggöra sådan vigsel.

Några principiella betänkligheter av mera allvarlig art föreligger ej mot en sådan ändring, att redan i A-läget vigselförrättare inom annat trossamfund än svenska kyrkan ges behörighet att viga även då ingen av de trolovade är medlem i samfundet. På en bedömning av det praktiska behov, som i sådant hänseende må göra sig gällande, saknar utredningen anledning ingå. En sådan ändrad ordning aktualiserar frågan om ej även präst i svenska kyrkan bör ges en på samma sätt vidgad vigselbehörighet, oberoende av relationen kyrka—stat.

Betänkandet är nu föremål för remissbehandling.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1968 har chefen för utbildningsdepartementet tillkallat sakkunniga för fortsatt utredning av frå-

gan om den framtida gestaltningen av förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. Enligt direktiven skall de sakkunniga i första hand söka nå fram till ett ställningstagande rörande den principiella utformningen av förhållandet. Med anledning av förevarande motion kan nämnas att frågor rörande vigsel enligt direktiven inte bör tas upp av de sakkunniga utan skall behandlas vid en senare tidpunkt.

Utskottet

Enligt giftermålsbalkens regler må kyrklig vigsel äga rum inom svenska kyrkan samt inom annat trossamfund, om Kungl. Maj:t medgivit att vigsel må förrättas inom samfundet. En förutsättning för kyrklig vigsel är att de trolovade eller en av dem tillhör det samfund, inom vilket vigseln är avsedd att förrättas. Präst inom svenska kyrkan är under vissa förutsättningar skyldig att viga, medan sådan skyldighet ej åvilar vigselförrättare inom annat samfund.

I förevarande motion hemställs om förslag till sådan ändring av nyssnämnda regler att vigsel av svenska medborgare skall få förrättas inom kristet trossamfund så snart en av de trolovade tillhör något sådant samfund. Motioner med samma eller i huvudsak samma förslag har tidigare på hemställan av utskottet avslagits av riksdagen, senast förra året. I sina utlåtanden i ämnet har utskottet anfört att det visserligen kunde föreligga ett begränsat behov av att utvidga behörigheten att förrätta kyrklig vigsel, men att gällande bestämmelser inte medförde sådana olägenheter att frågan krävde omedelbar lösning. Utskottet har också framhållit förslagets samband med frågan om vigselnskyldigheten för präst inom svenska kyrkan, vilken fråga inte syntes kunna lösas oberoende av utredningen rörande förhållandet mellan staten och kyrkan.

Kyrka—statutredningen har innevarande år till Kungl. Maj:t avgivit sitt slutbetänkande. Däri uttalas att några principiella betänkligheter av mera allvarlig art inte föreligger mot att vigselförrättare inom annat trossamfund än svenska kyrkan ges behörighet att viga även då ingen av de trolovade är medlem i samfundet. En sådan ändrad ordning aktualiserar enligt utredningen frågan om ej även präst i svenska kyrkan bör ges en på samma sätt vidgad vigselbehörighet. Utredningens betänkande är f. n. föremål för remissbehandling.

Enligt utskottets mening är det icke påkallat att nu ta upp den genom förevarande motion väckta frågan till mera ingående behandling. Avgörandet torde nämligen med fördel böra anstå i avvidan på slutförandet av remissbehandlingen utav kyrka—statutredningens slutbetänkande och Kungl. Maj:ts ställningstagande med anledning därav. Det bör också framhållas att lösningen av frågan och vad därmed äger samband kan bli beroende av ut-

formningen av förhållandet mellan staten och svenska kyrkan, något som övervägs av en nyligen tillsatt utredning. Utskottet kan således icke tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion, II: 24, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 oktober 1968

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg (s), Hjorth (s), Arvidson (h), Ernulf (fp), Svanström (cp)*, Helge Karlsson (s), fru Lilly Ohlsson (s) och herr Lidgard (h);

från andra kammaren: fru Löfqvist (s), herrar Svensson i Vä (cp), Gustafsson i Borås (fp), Jönsson i Malmö (s), Wiklund i Stockholm (fp)*, Fridolfsson i Stockholm (h), Hansson i Piteå (s)* och Zetterström (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Arvidson (h), Ernulf (fp), Lidgard (h), Gustafsson i Borås (fp), Wiklund i Stockholm (fp) och Fridolfsson i Stockholm (h), vilka ansett

dels att fjärde stycket i utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse.

Som motionärerna anfört står de religiösa organisationerna varandra närmare i sitt arbete nu än tidigare. Den gällande begränsningen i vigselrätten ter sig därför för många som helt orimlig. Härtill kommer, som kyrka—statutredningen anfört i sitt betänkande, att det förekommer att personer som visserligen ej inträtt i ett fritt trossamfund men ändå står i nära relation till detta önskar vigas inom samfundet. Enligt utskottets mening saknas bärande skäl att förvägra dem detta, särskilt som den nuvarande ordningen även är förenad med praktiska olägenheter. Utskottet anser således att vigselförrättare inom annat kristet trossamfund än svenska kyrkan bör ges behörighet att viga svenska medborgare även då ingen av de trolovade är medlem i samfundet, under förutsättning att en av de trolovade tillhör något kristet trossamfund. Lagförslag härom bör föreläggas 1969 års riksdag.

dels ock att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande motion, II: 24, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet ovan anfört.